Entre

Estiu 2020
Juny — agost

Nova
normalitat
vs
nova
realitat

Girona Cultura

Actes

Arts visuals

Jordi Mitjà (Figueres,1970). Rastrejador del territori, etnògraf heterogeni, outsider amateur, dislèxic, flâneur ultralocal... Jordi Mitjà juga contínuament en la seva obra entre el llenguatge poètic i la crítica social. Sovint creant a partir d'un procés ambivalent d'acumulació i rebuig, amb materials descartats, situacions o imatges que magnifiquen i adquireixen nous significats en exhibir-les. Parteix d'un ampli univers de referències del qual s'apropia i el transforma amb esperit alquimista, reivindicant la potència universal del que és local com a estratègia de resistència, a través d'escultures, dibuixos, publicacions, fotografies, vídeos, textos i pintures.

L'estranyament, un nou estat transitori per a la cultura?

TEXT: JORDI MITJÀ
FOTO JORDI MITJÀ: MAVI CARBEROL
FOTO ESCULTURA: ERIK ESTANY TIGERSTRÖM

Lladó, 29 de maig del 2020.

Tancats i barrats a correcuita, ens hem vist obligats a guarir-nos i, com sempre, a reinventar-nos, que és el que fem contínuament els artistes, amb les crisis que ens arriben, amb les que ens imaginem, en situacions anòmales i en aquesta, de força major. Em dic Jordi Mitjà, sóc artista visual, visc i treballo a Lladó i he fet cinquanta anys en estat d'alarma o com jo l'anomeno, en estat d'estranyament, on tot el que fem es fa estranyament nou, com si ho féssim amb més consciència. La por ja ho té això, incrementa exponencialment el ritme cardíac i sentim els nostres propis batecs, la respiració, i el temps es fa present. Aquest 2020 no l'oblidarem mai, per tot de petits detalls que ens han ajudat a alleugerir el pas dels dies, i desgraciadament pel nombre de morts i l'increment de la misèria, que es miri per on es miri, ja ho ha canviat tot.

D'aquest tancament per llei, enyoro el gust d'uns dies sabàtics on podies dedicar-te, sense el soroll de fons, ni les preses o els compromisos, a unes rutines simples, de lectura, dibuix, escriptura, podies ordenar arxius, escoltar discs de vinil, podies degustar una quantitat ingent de cultura de forma particular i sobretot amb un sentit del temps aturat, congelat. La cultura ha estat la clau per suportar la por, el dolor i la ràbia, no oblidem mai això.

En el silenci del confinament, m'ha agafat per dibuixar. Ho feia amb una màquina d'escriure portàtil, una Olivetti Valentine, sobre papers d'impressora que tenia oblidats. N'han sortit una setantena de dibuixos que he anat publicant a Instagram com un passatemps, una rutina diària que he alternat amb altres treballs fets amb pintura per a nens, més automàtics i certament terapèutics, que no he mostrat enlloc i on apareixen molts dels monstres que s'instal·laven a casa o al meu cap. D'aquesta sèrie potser n'han sortit uns tres-cents dibuixos i ara està reposant, en certa forma segueixen en quarantena. Estic pensant que amb tot el que hem arribat a fer els artistes, tindrem un embalum de treballs gestats en confinament, que d'aquí a uns anys ens ajudaran a entendre el que hem viscut. Per entendre aquests dies estranys que encara no comprenem del tot. ✲

La crisi del 2008, molt aguda, fortíssima per al sector cultural i especialment per als creadors, ens va desequilibrar de forma lenta però implacable. Els artistes, aleshores, al meu veure, vàrem aplicar un seguit de correccions de caràcter econòmic. treballàvem amb pocs diners, els que teníem o ens deixaven, i això afectava radicalment les propostes i els projectes que volíem materialitzar. Les correccions a les quals em refereixo, es poden sintetitzar en dues paraules clau: supervivència i precarietat, o com jo deia aleshores, per treure ferro a tot plegat: "Amb el panorama que tenim, millor fer-se el mort". La majoria dels treballs a l'àmbit de la cultura després del 2008 estaven impregnats d'aquesta idea, de deixar que la crisi et passes pel damunt, que no et toqués de ple. Calia seguir treballant canviant les lògiques del capitalisme salvatge, molts cops capgirant els recursos, fent que qualsevol construcció d'un projecte, una exposició o el que fos, pogués arribar a bon port i alhora mirar també d'arribar a final de mes i pagar les factures. El sotrac pandèmic d'avui ha fet patir molt i tindrà unes derives que castigaran profundament el sector. La post-covid té una forma com horitzontal i profunda, una forma que abasta tots els àmbits de la cultura, inclús algunes institucions que no havien estat mai amoïnades han vist per primer cop les dents al llop. La covid ha fet tancar totes les institucions de la cultura, a mi m'ha tocat especialment amb l'exposició que vaig inaugurar a principis d'aquest any al Centre d'Art Contemporani Fabra i Coats de Barcelona. "Succeeix cada dia", un projecte de caràcter retrospectiu que tornarà a obrir les portes i on tot serà radicalment diferent, sobretot per als públics que la visitin. Desapareixen els fulls de sala, els auriculars dels vídeos, s'ha de marcar un circuit obligatori per fer la visita, es retiren les publicacions de consulta, no et pots asseure als bancs i un llarg etcètera. Per tant, ja puc afirmar categòricament que aquest primer estadi de la prevenció, de la que sóc un defensor a ultrança, fa trontollar moltes de les coses que fèiem de forma natural, pensant en els visitants i en la recepció de les obres d'art. La meva visió de tot plegat, per tant, no és gens optimista. No tindrem un món millor en l'era post-covid, com a mínim a curt termini.

I en el llarg, caldrà posar-hi molta imaginació i propiciar canvis, espero que comptant amb l'opinió dels artistes, que som, com us deia, els grans especialistes en l'art camaleònic de l'adaptació a nous medis, models i situacions de complexitat extrema. Només se m'acut una fórmula que contradiu aquell "cal fer-se el mort" del 2008, per aquest 2020 / 21. Caldrà, segurament, tot el contrari, una certa hiperactivitat, obrir molts fronts, estar en diferents plataformes virtuals i analògiques alhora, intentar revertir els obstacles a l'experiència real, pensar nous models de recepció on la restricció sigui menys lleu, fer de l'experiència directa dels treballs el pal de paller de les institucions. Ara més que mai ens cal tornar a l'origen, a la puresa de la recepció de les obres. Ens tocarà pensar com enfrontar-nos de nou a les obres, poder inclús tocar-les, comentar-les en directe, trencar amb el silenci... Posats a canviar conductes, capgirem-les totes i contemplem la possibilitat de reformular els cànons que s'han instal·lat i que ara veiem com trontollen amb aquest nou estat d'estranyament. ✲

Els espais alternatius, les veus crítiques, les dissonants, totes les contres, posem-les de nou en el punt de mira.

A principis de maig, contra tot pronòstic, amb la remor monotemàtica dels mitjans, com un guió de l'absurd, apareix a l'Onyar una estranya figura. Uns veïns de Girona avisen les autoritats d'un cos o una mena de cap, que veuen des de les finestres que donen al riu. Una visió propiciada, molt probablement pel fet d'estar a casa i d'aquest temps somort que ho impregna tot. El dissabte 2 de maig, la policia amb l'ajut inestimable d'un veí que s'arremanga i entra al riu, extreu el cap, que aparentment sembla una escultura del segle XVIII. El Museu d'Història de la Ciutat se'n fa dipositària per tal d'analitzar-la, concretar la procedència i tancar el cercle sobre la data i l'autoria de la troballa. Des de la direcció del museu es bateja el rostre com la "Dama de l'Onyar". L'endemà, de forma encertada, la institució publica la troballa il·lustrant-la amb dues imatges a Instagram. Una del cap dins l'aigua, amb el que aparentment i per l'efecte dels mateixos rocs, el llot i la llum sembla un cadàver, i l'altra d'un policia que la sosté a les mans, comença així un relat estrafolari i sorprenent. El museu es fa ressò de la notícia i el dilluns 4 de maig, des d'Escòcia, en Xavier Montojo llegeix el post, m›etiqueta i responent al museu, diu: «Hola, aquesta peça és d'en @jordimitja, me la va regalar i va desaparèixer l'any 98 aproximadament, és d'un tipus de ferro fos, va estar exposada a La Sala del Cel". El matí d'aquell mateix dia el mòbil m'avisa que he estat etiquetat, llegeixo la resposta i veig les imatges per primer cop. Responc immediatament en @xavimontojo, dic: "Ja la pots reclamar, és teva". En un primer moment no puc creure el que està passant. La carambola, impossible es fa viral a l'àmbit de la premsa i les xarxes locals. De mica en mica la taca d'oli s'escampa i sembla que, a falta de notícies que s'apartin del monotema,

l'anècdota es va fent gran. Tothom hi posa el seu gra de sorra, es desmenteixen algunes qüestions, apareixen noves pistes, elements tots essencials de la viralitat. Uns dies més tard, després d'un estudi més profund per part del Museu d'Història i de les imatges que trobem tant en Xavier Montojo com jo fent arqueologia arxivística sobre l'escultura en qüestió, es tanca el cercle i s'obre una oportunitat d'or per parlar de la Girona de finals dels vuitanta i principis dels noranta. La d'una ciutat molt menys visible que l'actual però amb creadors molt actius, amb una actitud subversiva i contestatària que molts enyorem. Potser haurem de llegir la troballa en aquests termes, com un avís. Cal que ens fixem més en el que tenim davant i no veiem. Potser s'ha atorgat poca rellevància als creadors locals, a poetesses, discjòqueis, escriptores, pintores, cineastes, ballarines, músics, actrius, artistes joves i no tan joves que no troben el seu lloc i s'escarrassen per parlar-nos i parlar del món en què viuen. Cal estar atents, mirar de forma més reposada, escoltar les altres, baixar del pedestal, mirar-les als ulls i parlar-hi de tu a tu. Fem que la nostra perifèria sigui una mica més central. Deixem-nos de complexos, d'excel·lències i abordem les realitats que no han estat centrals. Els espais alternatius, les veus crítiques, les dissonants, totes les contres, posem-les de nou en el punt de mira. I els de fora, que són sempre molt millors que els locals, voldran formar-ne part i serem un sol projecte. La cultura sempre creix de dins cap a fora. En processos naturals d'intercanvi i de creació sempre ha estat i serà així.

Al principi d'aquesta espectacular història de l'escultura trobada al riu, vaig detectar dues visions contraposades, una es feia ressò de la importància que va tenir un espai com La Sala del Cel per aglutinar propostes, sobretot de caràcter musical, que estaven a l'avantguarda del que passava a Europa en música electrònica experimental, i l'altra se'n reia sense coneixement de causa, perquè l'objecte trobat tenia una procedència tan aparentment prosaica, referint-se a les discoteques com si no haguessin estat espais possibilitadors de cultura. La clau, com ha estat sempre, és escollir entre una CULTURA elitista o una d'ALTERNATIVA i desacomplexada i fer-la CENTRAL i encara més, sentir-la PRÒPIA. Que volem? A qui ens devem? Seran les lògiques dels recomptes i les xifres de públic les que donaran valor a les propostes? O pel contrari, els espais de la cultura i els polítics deixaran de comptabilitzar visitants i començaran a parlar-nos de la qualitat de les obres? Faran una vàlua amb els continguts o amb els comptes de resultats econòmics? Aquestes i d'altres qüestions han d'estar en les discussions del present, la proximitat i el valor que tenen davant, la carta robada que no veuen o potser no volen veure. Hem viscut massa anys sense observar i donar veu a la nostra inevitable, i certament avantatjosa, posició ultralocal. ***

Girona Cultura

www.girona.cat/cultura
twitter/@cultura_gi
facebook.com/GironaCultura
youtube/GironaCultura

Ajuntament de Girona

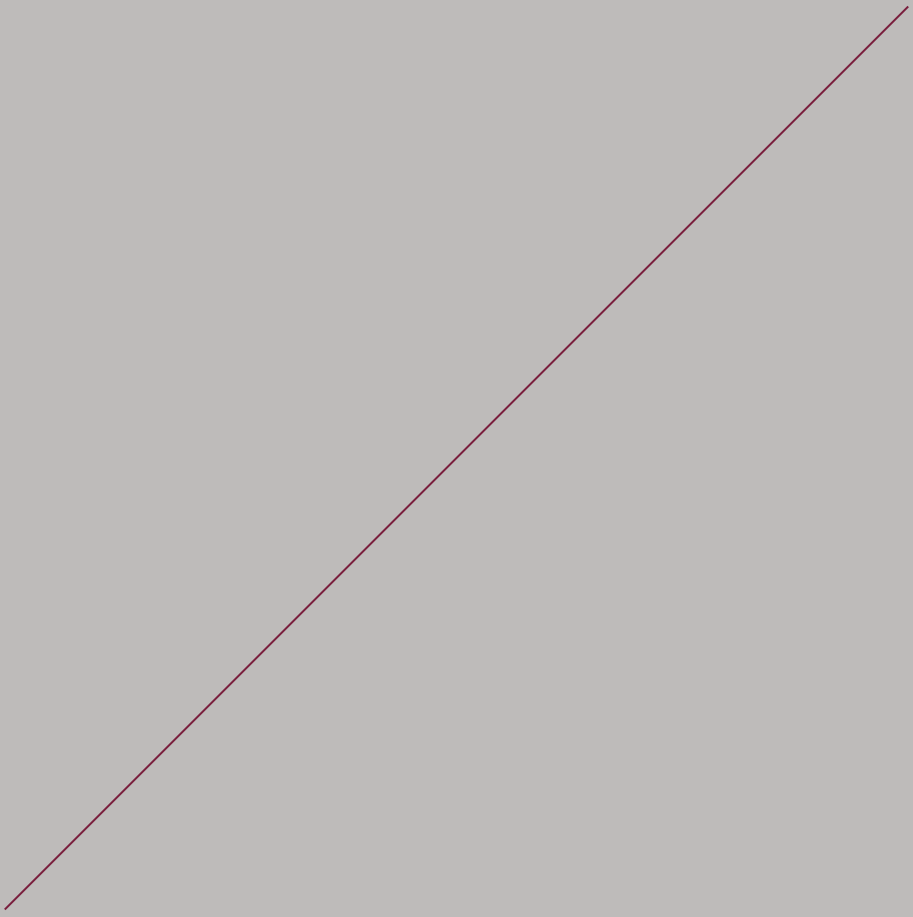

Diputació de Girona

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura